

شیعیان سخن می گوید، حتی عناوین و سرفصل های نوشته هایش را بر اساس فرقه های داخلی شیعی تنظیم می کند. به عنوان نمونه، در مقاله «امامت»، دو دیدگاه شیعی و سنی را بررسی کرده و ذیل دیدگاه شیعی به سه شاخه زیدی، امامی، اسماعیلی و سپس به خوارج اشاره کرده است. در فهرست منابع نیز این دقت را به خرج داده و منابع مورد استفاده خود را با این دسته بندی معرفی کرده است: اعتقادات حنبلی، اعتقادات حنفی، معتزله، زیدیه، امامیه، اسماعیلیه، خوارج، عقاید باطنی نزاری، عقاید باطنی امامیه، اسماعیلیه طیبی. در بخش منابع امامی نیز از آثار کلینی، سید مرتضی، خواجه نصیر و فاضل مقداد نام می برد. از آنجاکه پروفیسور مادلونگ، نویسنده مدخل شیعه و مدخل های مربوط به فرقه های کیسانیه، زیدیه و اسماعیلیه در دایرة المعارف اسلام است و همین طور

که گاهی با استناد به یک متن اسماعیلی یا متن زیدی نکته ای را به تمام شیعیان و یا به شیعیان امامی نسبت دهند. جداسازی منابع امامی از منابع زیدی و اسماعیلی - و بالطبع منابع شیعی از سنی - در نوشته های ویلفرد مادلونگ به خوبی قابل مشاهده است. او به جهت آشنایی بسیار خوبی که با فرقه ها و گروه های اسلامی دارد با دقت تمام منابع شیعی را از سنی و همین طور منابع امامی را از منابع زیدی و اسماعیلی تشخیص داده و از هر کدام در جای متناسب خود استفاده می کند. وی در اغلب نوشته های خود، وقتی می خواهد درباره شیعیان اثنی عشری سخن بگوید از عناوینی چون امامیه، منابع امامی، عقیده امامیان، دانشمندان امامیه، متکلمان امامی، اثنی عشری و مواردی از این دست استفاده می کند و حتی واژه عام شیعه را به کار نمی برد.^۷ مادلونگ در آثار خویش، وقتی درباره

نمونه هایی از این آثار است. وی همچنین در کتاب مکتب ها و فرقه های اسلامی در سده های میانه، از شش کتاب از شیخ صدوق، دو کتاب از شیخ مفید، شش کتاب از سید مرتضی، پنج کتاب از شیخ طوسی، چهار کتاب از قاضی نعمان، سه کتاب از کشی، سه کتاب از محقق حلی، دو کتاب از شیخ حر عاملی و از آثار دانشمندان برجسته شیعی مانند کلینی، نجاشی، نوبختی، سعد بن عبدالله اشعری، یعقوبی، قاضی نورالله شوشتری، علامه مجلسی، محسن امین و دیگران بهره برده است.

ب. تفکیک منابع امامی از منابع فرقه های دیگر شیعی

اگر مستشرقان نتوانسته اند بین منابع شیعی و سنی تفکیک قائل شوند، به صورت طبیعی، نمی توانستند منابع امامی و منابع اسماعیلی یا زیدی را نیز از یکدیگر جدا کنند. بنابراین، چنین احتمالی وجود دارد

مادلونگ به جهت آشنایی بسیار خوبی که با فرقه ها و گروه های اسلامی دارد با دقت تمام منابع شیعی را از سنی و همین طور منابع امامی را از منابع زیدی و اسماعیلی جدا کرده است.